Európai Parlament
2024-2029

Külügyi Bizottság

2025/2020(INI)

18.2.2025

JELENTÉSTERVEZET

a Bizottság Montenegróról szóló 2023. és 2024. évi jelentéseiről
(2025/2020(INI))

Külügyi Bizottság

Előadó: Marjan Šarec

TARTALOM

Oldal

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY 3

INDOKOLÁS 9

MELLÉKLET: AZON SZERVEZETEK VAGY SZEMÉLYEK JEGYZÉKE, AMELYEKTŐL, ILLETVE AKIKTŐL AZ ELŐADÓ ÉSZREVÉTELEKET KAPOTT 11

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

a Bizottság Montenegróról szóló 2023. és 2024. évi jelentéseiről
(2025/2020(INI))

Az *Európai Parlament*,

– tekintettel az egyrészről az Európai Közösségek és tagállamaik, másrészről a Montenegrói Köztársaság közötti stabilizációs és társulási megállapodásra[1], amely 2010. május 1-jén lépett hatályba,

– tekintettel Montenegró európai uniós tagságra irányuló, 2008. december 15-i kérelmére,

– tekintettel a Bizottság 2010. november 9-i véleményére Montenegró európai uniós tagság iránti kérelméről (COM(2010)0670), az Európai Tanács 2010. december 16–17-i határozatára a tagjelölti státusz Montenegró részére történő megadásáról és az Európai Tanács 2012. június 29-i határozatára a Montenegróval való uniós csatlakozási tárgyalások megkezdéséről,

– tekintettel az Előcsatlakozási Támogatási Eszköz (IPA III) létrehozásáról szóló, 2021. szeptember 15-i (EU) 2021/1529 európai parlamenti és tanácsi rendeletre[2],

– tekintettel a Nyugat-balkáni Reform- és Növekedéstámogató Eszköz létrehozásáról szóló, 2024. május 14-i (EU) 2024/1449 európai parlamenti és tanácsi rendeletre[3],

– tekintettel az Európai Tanács 2003. június 19–20-án, Szalonikiben tartott ülésének elnökségi következtetéseire,

– tekintettel a 2023. december 13-i és a 2024. december 18-i brüsszeli EU–Nyugat-Balkán csúcstalálkozó nyilatkozataira,

– tekintettel a 2014. augusztus 28-án megkezdett berlini folyamatra,

– tekintettel „A Nyugat-Balkánra vonatkozó gazdaságélénkítési és beruházási terv” című, 2020. október 6-i bizottsági közleményre (COM(2020)0641),

– tekintettel a „2023. évi közlemény az EU bővítési stratégiájáról” című, 2023. október 19-i bizottsági közleményre (COM(2023)0690) és az azt kísérő, „2023. évi jelentés Montenegróról” című bizottsági szolgálati munkadokumentumra (SWD(2021)0694),

– tekintettel „A Nyugat-Balkánra vonatkozó gazdaságélénkítési és beruházási terv” című, 2023. november 8-i bizottsági közleményre (COM(2020)0691),

– tekintettel a bővítést megelőző reformokról és szakpolitikai felülvizsgálatokról szóló, 2024. március 20-i bizottsági közleményre (COM(2024)0146),

[1] HL L 108., 2010.4.29., 3. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2010/224/oj.
[2] HL L 330., 2021.9.20., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
[3] HL L, 2024/1449, 2024.5.24., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

– tekintettel a „2024. évi jogállamisági jelentés” című, 2024. július 24-i bizottsági közleményre (COM(2024)0800), amelyet a „2024. évi jogállamisági jelentés – Országfejezet – A jogállamiság helyzete az Európai Unióban” című bizottsági szolgálati munkadokumentum kísér (SWD(2024)0829),

– tekintettel a „2024. évi közlemény az EU bővítési stratégiájáról” című, 2024. október 30-i bizottsági közleményre (COM(2024)0690) és az azt kísérő, „2024. évi jelentés Montenegróról” című bizottsági szolgálati munkadokumentumra (SWD(2021)0694),

– tekintettel a Bizottság 2023. május 31-i és 2024. június 13-i, Montenegró gazdasági reformprogramjáról szóló áttekintésére és országértékeléseire, továbbá az EU, valamint a Nyugat-Balkán és Törökország közötti gazdasági és pénzügyi párbeszédnek a Tanács által 2023. május 16-án elfogadott együttes következtetéseire, valamint az EU és a nyugat-balkáni partnerek, Törökország, Grúzia, a Moldovai Köztársaság és Ukrajna közötti gazdasági és pénzügyi párbeszédnek a Tanács által 2024. május 14-én elfogadott közös következtetéseire,

– tekintettel a 2021. június 22-i, 2021. december 13-i, 2024. január 29-i, 2024. június 26-i és 2024. december 16-i, Montenegró Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló kormányközi konferenciákra,

– tekintettel az EU–Montenegró Stabilizációs és Társulási Tanács 2022. július 14-i 11. ülésére,

– tekintettel az EU–Montenegró Stabilizációs és Társulási Parlamenti Bizottság 2024. október 31-én és november 1-jén tartott 22. ülésén elfogadott nyilatkozatra és ajánlásokra,

– tekintettel Montenegró 2017. június 5-i NATO-csatlakozására,

– tekintettel az Európai Számvevőszék 1/2022 sz., „A nyugat-balkáni országok jogállamiságához nyújtott uniós támogatás: a törekvések ellenére nem szűntek meg egyes alapvető problémák” című, 2022. január 10-i különjelentésére,

– tekintettel a Tanácshoz, a Bizottsághoz és a Bizottság alelnökéhez/az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjéhez intézett, az új uniós bővítési stratégiára vonatkozó, 2022. november 23-i ajánlására[4],

– tekintettel a Montenegróról szóló korábbi állásfoglalásaira,

– tekintettel eljárási szabályzata 55. cikkére,

– tekintettel a Külügyi Bizottság jelentésére (A10-0000/2025),

A. mivel a bővítés kulcsfontosságú uniós külpolitikai eszköz, továbbá geostratégiai befektetés a békébe, a stabilitásba, a biztonságba és a jólétbe;

B. mivel minden országot saját érdemei alapján kell megítélni;

[4] HL C 167., 2023.11.5., 105. o.

C. mivel Montenegró jutott a legmesszebbre a csatlakozási folyamatban, és ehhez jelentős társadalmi támogatottságot élvez;

Az uniós csatlakozás iránti elkötelezettség

1. elismeri Montenegró uniós csatlakozás iránti szilárd elkötelezettségét, és megerősíti, hogy teljes mértékben támogatja az ország jövőbeli uniós tagságát;

2. üdvözli, hogy Montenegró pozitív eredményeket ért el az EU-val kapcsolatos reformok és intézkedések végrehajtása terén, amelyeket egy ambiciózus ütemterv és a politikai szereplők, a civil társadalom és a polgárok közös erőfeszítései támasztanak alá; elismerését fejezi ki Montenegrónak azért, hogy teljesítette a 23. és 24. fejezetre vonatkozó időközi kritériumokat, és hogy az időközi kritériumok értékeléséről kedvező jelentést kapott; üdvözli, hogy három további tárgyalási fejezet lezárásra került, így a lezárt tárgyalási fejezetek teljes száma hat;

3. ösztönzi az összes politikai szereplőt, hogy továbbra is az uniós integrációra és a szükséges reformokra összpontosítsanak; hangsúlyozza, hogy politikai stabilitásra, elkötelezettségre és a pártok közötti konstruktív együttműködésre van szükség a további fejezetek lezárása felé való elmozdulás érdekében; hangsúlyozza, hogy a valódi előrelépés biztosítása érdekében az elfogadott reformokat hatékonyan kell végrehajtani;

4. üdvözli, hogy Montenegró továbbra is teljes mértékben igazodik az EU közös kül- és biztonságpolitikájához, beleértve az EU korlátozó intézkedéseit, többek között az Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújával kapcsolatos intézkedéseket; ösztönzi Montenegrót, hogy erősítse meg a korlátozó intézkedések végrehajtását és kerülje azok kijátszását;

5. elismerését fejezi ki Montenegrónak az Ukrajna számára nyújtott humanitárius és anyagi támogatásáért; emlékeztet arra, hogy Montenegró nagyszámú ukrán menekültet fogadott be;

6. továbbra is komolyan aggódik a rosszindulatú külföldi beavatkozás, a destabilizációra irányuló erőfeszítések, a hibrid fenyegetések és a harmadik országbeli szereplők dezinformációs kampányai miatt, és sürgeti Montenegrót, hogy az EU-val és a NATO-val együttműködve fogadjon el ellenintézkedéseket; sürgeti az EU-t és a montenegrói hatóságokat, hogy fokozzák a montenegrói polgárokkal a bővítési folyamat és az uniós tagság előnyeiről folytatott stratégiai kommunikációt;

7. üdvözli, hogy a montenegrói parlament ismét részt vesz a Stabilizációs és Társulási Parlamenti Bizottságban;

Demokrácia és jogállamiság

8. elismeri a montenegrói parlament kulcsfontosságú szerepét a csatlakozási folyamatban; aggodalommal veszi tudomásul a politikai bojkottokat és blokádokat, valamint az újra kialakuló feszültségeket és etnikai polarizációt; konstruktív párbeszédre és konszenzusépítésre szólít fel a politikai spektrum egészében, előnyben részesítve a jogalkotás minőségét; határozottan ösztönzi az inkluzív és átlátható nyilvános

konzultációkat és a civil társadalommal való rendszeres együttműködést a döntéshozatalban;

9. felszólítja Montenegrót, hogy teljes mértékben hangolja össze választási jogi keretét az uniós normákkal, és hajtsa végre az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának[5] ajánlásait; sürgeti Montenegrót, hogy növelje a politikai pártok kiadásainak átláthatóságát és felügyeletét, és az uniós normákkal összhangban akadályozza meg az állami forrásokkal való visszaélést;

10. felhívja a montenegrói hatóságokat, hogy a kormányzás hatékonyságának növelése, a politikai feszültségek csökkentése, valamint az önkormányzati és állami intézmények stabilitásának és hatékonyságának erősítése érdekében a helyhatósági választások esetében vezessenek be egy országos választási napot;

11. hangsúlyozza a professzionális, érdemeken alapuló és átlátható közszolgálat fontosságát; felszólítja Montenegrót, hogy módosítsa és hajtsa végre a vonatkozó jogszabályokat;

12. üdvözli, hogy Montenegró szerepel a Bizottság 2024. évi jogállamisági jelentésében;

13. üdvözli a kulcsfontosságú igazságügyi reformok végrehajtása, az új stratégiai keret elfogadása és a régóta húzódó bírói kinevezések véglegesítése terén elért eredményeket;

14. sürgeti Montenegrót, hogy még jobban hangolja össze jogi keretét, többek között az alkotmányt is az igazságszolgáltatás függetlenségére, elszámoltathatóságára, pártatlanságára, integritására és szakmaiságára vonatkozó uniós jogszabályokkal és normákkal, hajtsa végre a még nem teljesített nemzetközi ajánlásokat, és az európai normákkal összhangban határozza meg a bírák és ügyészek nyugdíjazására vonatkozó kritériumokat;

15. tudomásul veszi a korrupció elleni küzdelem terén tett lépéseket, beleértve a visszaélést bejelentő személyek védelméről szóló új jogszabályokat és rendelkezéseket; ösztönzi Montenegrót, hogy igazítsa továbbra is jogszabályait az uniós vívmányokhoz és az uniós normákhoz, és foglalkozzon a Bizottság, a Velencei Bizottság és a GRECO ajánlásaival;

16. tudomásul veszi a Korrupciómegelőzési Ügynökség munkáját, és kéri, hogy biztosítsanak számára elegendő finanszírozást; erősebb keretet szorgalmaz a korrupció megelőzésére;

17. sürgeti Montenegrót, hogy igazítsa fegyverekre vonatkozó jogszabályait az uniós joghoz és a nemzetközi normákhoz; megdöbbenését fejezi ki a cetinjei tragikus tömeges lövöldözés miatt, és részvétét fejezi ki az áldozatok családjainak;

18. felszólítja Montenegrót, hogy teljes mértékben hangolja össze vízumpolitikáját az EU vízumpolitikájával, különösen a biztonsági kockázatot jelentő országok tekintetében;

Alapvető szabadságok és emberi jogok

[5] https://www.osce.org/odihr/elections/montenegro/542637.

19. sajnálja, hogy a társadalom legkiszolgáltatottabb csoportjai még mindig hátrányos megkülönböztetéssel szembesülnek; felszólítja Montenegrót, hogy fogadjon el a megkülönböztetés tilalmáról egy új törvényt, hogy a kiszolgáltatott csoportok hatékonyabban élhessenek jogaikkal; hangsúlyozza, hogy a nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartása az uniós vívmányok szerves részét képezi;

20. elítél mindenfajta gyűlöletbeszédet és gyűlölet-bűncselekményt; üdvözli a rasszizmus és a gyűlöletbeszéd kriminalizálását;

21. felszólítja a montenegrói hatóságokat, hogy foglalkozzanak a nemek közötti bérszakadékkal, javítsák a nők döntéshozatalban való részvételét és küzdjenek a nemi sztereotípiák ellen; mély aggodalmát fejezi ki a nemi alapú erőszak magas aránya miatt;

22. üdvözli Montenegró új médiatörvényeit és médiapolitikai stratégiáját; kitart amellett, hogy az újságírók tekintetében a zéró tolerancia politikáját kell alkalmazni a – többek között a közéleti személyiségek által – rájuk gyakorolt nyomással vagy zaklatásukkal kapcsolatban; hangsúlyozza a korábbi esetek hatékony nyomon követésének szükségességét;

23. sajnálatát fejezi ki a médiában tapasztalható nagyfokú polarizáció, valamint a média politikai és külföldi befolyással szembeni kiszolgáltatottsága miatt; felhívja a montenegrói hatóságokat, hogy biztosítsák a közszolgálati műsorszolgáltató szerkesztői, intézményi és pénzügyi függetlenségét; felszólít minden médiaszervezetet, hogy tegyen eleget a közfinanszírozás átláthatóságára vonatkozó jogi követelményeknek;

24. üdvözli a 2023. évi népszámlálás eredményeinek közzétételét; ösztönzi az érdekelt feleket, hogy ezeket az eredményeket megkülönböztetésmentes módon használják;

25. kéri, hogy a kormány és a nem kormányzati szervezetek közötti együttműködési tanács folytassa munkáját;

Megbékélés és jószomszédi kapcsolatok

26. emlékeztet arra, hogy a jószomszédi kapcsolatok és a regionális együttműködés a bővítési folyamat lényeges részét képezik; elismerését fejezi ki Montenegrónak a regionális együttműködési kezdeményezésekben való aktív részvételéért;

27. sajnálja, hogy a 31. fejezetet 2024 decemberében nem lehetett lezárni; felhívja az összes érintett felet, hogy találjanak megoldást a lezáratlan kétoldalú kérdésekre, és kezeljék prioritásként a nyugat-balkáni polgárok jövőbeli érdekeit; emlékeztet arra, hogy el kell kerülni, hogy a megoldatlan kétoldalú és regionális vitákat a tagjelölt országok csatlakozási folyamatának akadályozására használják fel;

28. ösztönzi Montenegrót, hogy alkalmazzon proaktív megközelítést a háborús bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek kezelése során, és biztosítsa az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést és a jóvátételt az áldozatok számára;

Társadalmi-gazdasági reformok

29. üdvözli, hogy Montenegró bekerült a SEPA átutalási rendszerébe, csökkentve a polgárok és a vállalkozások költségeit;

30. üdvözli a Nyugat-Balkánra vonatkozó növekedési tervet és a Nyugat-balkáni Reform- és Növekedéstámogató Eszközt; üdvözli, hogy Montenegró reformprogramot fogadott el, és ösztönzi annak teljes körű végrehajtását; hangsúlyozza az érdekelt felek bevonásával folytatott konzultációk fontosságát a tervezési, végrehajtási, nyomonkövetési és értékelési szakaszban;

31. ösztönzi Montenegrót, hogy a lehető legjobban használja ki az összes uniós finanszírozást, és folytassa a csalás megelőzésére vonatkozó jogszabályainak összehangolását az EU-val; emlékeztet az uniós finanszírozáshoz való hozzáférés feltételességére;

32. pozitívan értékeli Montenegró gazdasági növekedését; további lépésekre szólít fel a költségvetési hiány és az államadósság csökkentése, valamint az uniós vívmányokhoz nem igazodó közvetett adómentességek további megszüntetése érdekében;

33. ösztönzi a montenegrói hatóságokat, hogy mozdítsák elő a digitális átalakulást, és folytassanak tényeken alapuló munkaerőpiaci szakpolitikát;

34. felszólít a közbeszerzések átláthatóságának növelésére, különösen a kormányközi megállapodásokon keresztül zajló eljárások tekintetében, valamint az uniós szabályoknak és elveknek való teljes körű megfelelésre;

Energia, környezetvédelem és konnektivitás

35. sürgeti Montenegrót, hogy a nemzeti energia- és klímaterv elfogadása és végrehajtása, az energiahatékonysági jogszabályok elfogadása és az uniós energiapiacokhoz való további integráció révén mozdítsa elő a zöld átállást, javítsa intézményi és szabályozási keretét, és fokozza az energetikai rezilienciát;

36. ösztönzi a hulladékgazdálkodásra, a levegő- és vízminőségre, a természetvédelemre és az éghajlatváltozásra vonatkozó ágazati stratégiák elfogadását, biztosítva a beruházások stratégiai tervezését;

°

° °

37. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak, a Bizottságnak, a Bizottság alelnökének/az Unió kül- és biztonságpolitikai főképviselőjének, a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek, valamint Montenegró elnökének, kormányának és parlamentjének.

INDOKOLÁS

Montenegró gazdag, ugyanakkor néha viharos történelemmel rendelkező ország. Bár nem az én feladatom és nem is közös kötelességünk a múlton merengeni, azonban az ország jelenlegi politikai és társadalmi valóságát mélyen meghatározza. Bár nem szükséges a múltbeli eseményeit ismét megvizsgálni, azokat folyamatosan szem előtt kell tartanunk. A politikai szereplők legkülönbözőbb csoportjaival – a civil társadalom képviselőitől a polgármestereken át a köztársasági elnökig – folytatott találkozóim során értékes meglátásokra tettem szert, amelyek egyrészt elmélyítették ismereteimet, másrészt megerősítették néhány korábbi megfigyelésemet.

Montenegróban egy jól ismert politikai berendezkedés működik: három évtizeden át egyetlen párt kormányzott, amely kulcsszerepet játszott a nemzet függetlenségének és a NATO-hoz való csatlakozásának biztosításában. Ez a hosszú ideje fennálló kormányzás azonban számos megoldatlan kihívást is hagyott maga után, amelyek közül sokat vagy nem kezelt, vagy egyes esetekben aktívan hozzájárult azok kialakulásához. A jelenlegi kormánykoalíció rendkívül sokszínű, ami jelentős koordinációt és következésképpen különböző kompromisszumok elfogadását teszi szükségessé. Ezért pontatlan lenne azt állítani, hogy Montenegróban nincs működő demokrácia. Emellett az ország médiakörnyezete olyan mértékű pluralitást mutat, amely messze meghaladja a régió más részein megfigyelhető szintet.

2024-ben a kormánykoalíció a parlamenti ellenzékkel konstruktívan együttműködve jelentős előrelépést ért el a kulcsfontosságú tárgyalási fejezetek lezárásához szükséges jogszabályok elfogadásával. Montenegró a négy tervezett fejezetből hármat sikeresen lezárt – ez nem lebecsülendő eredmény. A fennmaradó fejezet Horvátország ellenvetései miatt átmenetileg elakadt, de továbbra is határozottan napirenden van.

Korábban utaltam a történelem fontosságára, amely különösen fontos e megoldatlan fejezet szempontjából, mivel mélyen gyökerezik mindkét szomszédos ország történelmi kontextusában. Bár ezt az ideiglenes patthelyzetet sajnálatos akadálynak tartom, bízom abban, hogy végső soron az európai értékekkel – az Európai Unió alapjával és létjogosultságával – összhangban oldódik meg.

A kormánykoalíció újólag megerősítette elkötelezettségét aziránt, hogy meghozza a Montenegrónak az Európai Unióhoz való igazodásának előmozdításához szükséges jogszabályi változtatásokat, megkönnyítve ezáltal a tárgyalási folyamat lezárását. A közvélemény-kutatások következetesen azt mutatják, hogy a montenegrói polgárok határozottan támogatják az uniós csatlakozást. Ez a széles körű egyetértés további ösztönzést jelent a hatóságok számára ahhoz, hogy kitartóan folytassák a folyamathoz szükséges reformok és jogalkotási intézkedések végrehajtását.

Ahhoz, hogy az állam hatékonyan működjön, a helyi kormányzásnak is hatékonyan kell működnie. A jelenlegi választási jogszabályok azonban, amelyek lehetővé teszik, hogy a helyhatósági választásokat ne egyetlen országos választási napon, hanem különböző időpontokban tartsák, ezt a hatékonyságot akadályozzák. Ez a következetlenség politikai feszültségeket okoz, amelyek az ország méretéből és népességéből adódóan országos szinten szélesebb körű következményekkel járnak. Emellett aláássa mind az önkormányzati, mind az állami irányítás operatív hatékonyságát. E következetlenségek orvoslása és a választási folyamattal kapcsolatos egyéb megoldatlan kérdések kezelése érdekében módosításokat kell bevezetni a választási jogszabályokba.

Alapvető fontosságú az igazságszolgáltatás kezelése, amelyet független hatalmi ágként kell szilárdan megalapozni, különös tekintettel arra, hogy Montenegró egyik legnagyobb kihívása a bűnözés és a korrupció elleni küzdelem. Méltánytalan lenne azonban azt állítani, hogy ez a probléma kizárólag Montenegrót érinti, mivel egyetlen ország sem mentes az ilyen kihívásoktól. Vannak azonban különbségek abban, ahogyan az országok ezeket a kérdéseket megközelítik és kezelik. A hatóságokkal folytatott megbeszélések során azt tapasztaltam, hogy a nagymértékben tudatában vannak ezeknek a kihívásoknak, ami pozitív és biztató jel.

Átfogó értékelésem szerint nem hiányzik az európai úton való továbbhaladáshoz szükséges politikai akarat. Ugyanakkor feltétlenül biztosítani kell, hogy a politikai élet napi ingadozásai – amelyek véleményem szerint a saját pozíciójukat biztosítani kívánó politikai pártok nagy számából erednek – ne akadályozzák a tárgyalási folyamat befejezéséhez szükséges alapvető jogszabályok elfogadását. A jogszabályoknak a lehető leghatékonyabbnak kell lenniük, és nem szabad engedniük a pusztán „kozmetikai” jellegű csábításnak.

Montenegrónak mindenekelőtt gazdag és büszke történelméből kell erőt merítenie, elismerve az ország által elért jelentős eredményeket. Független és szuverén államként a kicsinység minden felesleges komplexusa nélkül kell előrehaladnia. Minden lehetősége megvan arra, hogy az európai intézmények jelenlegi megbízatása keretében az Eu-hoz csatlakozzon.

MELLÉKLET: AZON SZERVEZETEK VAGY SZEMÉLYEK JEGYZÉKE, AMELYEKTŐL, ILLETVE AKIKTŐL AZ ELŐADÓ ÉSZREVÉTELEKET KAPOTT

AZON SZERVEZETEK VAGY SZEMÉLYEK JEGYZÉKE, AMELYEKTŐL, ILLETVE AKIKTŐL AZ ELŐADÓ ÉSZREVÉTELEKET KAPOTT

Az előadó kizárólagos felelősségi körében kijelenti, hogy az eljárási szabályzat I. mellékletének 8. cikke értelmében feltüntetendő egyetlen szervezettől vagy személytől sem kapott észrevételeket.